

УДК 37.091.12:36-051

ХАРАКТЕРИСТИКА РІВНІВ СФОРМОВАНOSTІ КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Л. І. Березовська

ORCID 0000-0002-3032-7261

У статті здійснено аналіз наукових підходів до розробки критеріїв та показників сформованості комунікативно-мовленнєвої компетентності. Визначено критерії, показники та рівні сформованості комунікативно-мовленнєвої компетентності майбутніх соціальних працівників у закладах вищої освіти.

Під сформованістю комунікативно-мовленнєвої компетентності майбутнього соціального працівника розуміємо комплексне поняття, що включає: особистісний складник, тобто зрілість особистісних якостей, насамперед таких, як професійні цінності і мотиви, емпатія, толерантність, гуманність; професійний складник, який включає засвоєння майбутнім працівником усього комплексу спеціальних знань, умінь, професійних дій (обізнаність із понятійно-термінологічним апаратом комунікативно-мовленнєвої компетентності, вміння аналізувати комунікативну ситуацію, конструювати та аналізувати її, здійснювати рефлексію та самооцінювання комунікативно-мовленнєвої діяльності), сформований індивідуальний стиль спілкування, а також активність особистості, що забезпечує реалізацію набутого досвіду в комунікативно-мовленнєвій діяльності та подальше професійне самовдосконалення.

Основними критеріями визначено: знаннєво-мовленнєвий, комунікативно-дієвий та оцінно-рефлексійний. До означених критеріїв встановлені відповідні показники, що їх характеризують; розкрито рівні сформованості – високий, достатній, задовільний, низький; методи та засоби діагностики. Окреслені у роботі показники, критерії та рівні дозволять комплексно оцінити сформованість комунікативно-мовленнєвої компетентності майбутніх соціальних працівників у закладах вищої освіти що є перспективою подальших наукових досліджень.

Ключові слова: комунікативно-мовленнєва компетентність, показник, критерій, рівень сформованості, майбутні соціальні працівники.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Успішність оволодіння комунікативно-мовленнєвою компетентністю майбутніми соціальними працівниками залежить від цілеспрямованої підготовки в закладах вищої освіти, створення соціально-педагогічних умов, спрямованих на формування професійно-комунікативних умінь та навичок, які сприятимуть успішному професійному становленню соціального працівника, здатного вирішувати складні завдання в межах майбутньої професійної діяльності. Для з'ясування результативності здійснення процесу формування комунікативно-мовленнєвої компетентності майбутніх соціальних працівників у закладах вищої освіти необхідно визначити критерії, показники та рівні їхньої сформованості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор. Складність діагностування комунікативно-мовленнєвої компетентності полягає як у її критеріальному визначенні, так і в доборі інструментарію, який має описувати одночасно розуміння і дії суб'єктів професійної підготовки. Отже, важливими елементами оцінювання є критерії і показники сформованості комунікативно-мовленнєвої компетентності (далі – КМК) майбутнього соціального працівника. При цьому керувалися основними положеннями щодо формування критеріального апарату наукового дослідження, розробленими В. Беспалько, І. Ісаєвим, Н. Кузьміною, А. Марковою та ін.

Рівень – це ступінь якості, величина, досягнуті в чому-небудь (Білодід, 1970-1980). Поняття «критерій» у довідковій літературі трактується як: підстава для оцінки, визначення або класифікації чогось; мірило істинності, вірогідності людських знань, їх відповідності об'єктивній дійсності, встановлені значення параметрів та характеристик (Бусел, 2005); мірило для визначення оцінки предмета чи явища; ознака, взята за основу класифікацій (Кудрицький, 1976); ознака, на підґрунті якої відбувається оцінка, визначення або класифікація будь-чого; міра судження, оцінки будь-яких явищ (Коджаспирова, 2005); узагальнений показник розвитку системи, успішності діяльності (Городяненко, 2008); підстава для оцінювання або класифікації чогось (Яременко, Сліпушко, 1998); взаємозалежні змінні характеристики, які є найадекватнішими для вирішення будь-яких проблем (Попович, 2006).

На думку О. Новікова, критерії повинні задовольняти низку ознак: бути об'єктивними (настільки, наскільки це можливо в педагогіці), дозволяти оцінювати досліджувану ознаку однозначно, адекватними, валідними, тобто оцінювати саме те, що дослідник хоче оцінити,

нейтральними щодо досліджуваних явищ, а сукупність критеріїв повинна доволі повно охоплювати всі суттєві характеристики процесу, що досліджується (Новиков, 2010). С. Іванова зазначає, що критерії також мають відображати динаміку вимірюваної якості в просторі й часі та розкриватися через показники, за інтенсивністю прояву яких можна дійти висновків про рівень сформованості певного критерію (Іванова, 2010).

Таким чином, критерій – це важлива ознака, що характеризує якісні аспекти об'єкта, предмета, явища і дає змогу судити про його стан, рівень розвитку та функціонування. Кожний критерій розкривається через систему показників, які його характеризують. Показник – це те, за допомогою чого можна судити про розвиток та хід чого-небудь (Шведова, 1986); як свідчення, доказ, ознака чого-небудь (Бусел, 2005).

При визначенні критеріального апарату враховувалися основні вимоги до критеріїв, а саме: критерії повинні бути розкриті через низку показників, що їм відповідають; відображати основні закономірності формування КМК; охоплювати всі види комунікативно-мовленнєвої діяльності соціального працівника; відображати динаміку формування КМК майбутніх соціальних працівників; за критеріями встановлюються зв'язки між усіма компонентами системи формування КМК (Исаев, 1997).

Виділення ранище не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Не зважаючи на те, що поняття «комунікативно-мовленнєва компетентність» досліджувалася науковцями в різних аспектах: знання норм і правил спілкування (А. Козлов, Т. Іванова); взаємозв'язок понять «комунікація» та «спілкування», (Г. Андреева, А. Богуш, Т. Гриценко, Ю. Косенко, Є. Мелібруда, С. Сарновська, С. Шевчук, О. Яковліва); аспекти формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх соціальних працівників (Д. Годлевська, О. Канюк, М. Лаптева та ін.), однак, методичні і практичні аспекти її розвитку, визначення критеріїв, показників та рівнів її сформованості не одержали наукового осмислення й практичної реалізації у підготовці соціального працівника.

Мета статті – аналіз критеріїв, показників та рівнів сформованості комунікативно-мовленнєвої компетентності майбутніх соціальних працівників у закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Під сформованістю КМК майбутнього соціального працівника розуміємо комплексне поняття, що включає: 1) особистісний складник, тобто зрілість особистісних якостей, насамперед таких, як професійні цінності і мотиви, емпатія, толерантність, гуманність; 2) професійний складник, який

включає засвоєння майбутнім соціальним працівником усього комплексу спеціальних знань, умінь, професійних дій (обізнаність із понятійно-термінологічним апаратом комунікативно-мовленнєвої компетентності, вміння аналізувати комунікативну ситуацію, конструювати та аналізувати її, здійснювати рефлексію та самооцінювання комунікативно-мовленнєвої діяльності), сформований індивідуальний стиль спілкування, а також активність особистості, що забезпечує реалізацію набутого досвіду в комунікативно-мовленнєвій діяльності та подальше професійне самовдосконалення.

Для визначення рівнів сформованості комунікативно-мовленнєвої компетентності майбутніх соціальних працівників на підставі визначених критеріїв та показників було дібрано відповідні завдання, питальники, методики. Критеріальний апарат дослідження представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Критерії та показники сформованості комунікативно-мовленнєвої компетентності майбутніх соціальних працівників

Критерії	Показники	Методики
1	2	3
Знавство-мовленнєвий критерій	обізнаність з поняттями: «комунікація», «спілкування», «комунікативно-мовленнєва діяльність»	понятійно-термінологічний диктант; виконання тестових завдань
	усвідомлення поняття «соціального працівника – суб'єкта комунікативно-мовленнєвої, професійної діяльності»	питальник (в авторській розробці); складання вимог до спілкування соціального працівника з клієнтом
	обізнаність з поняттями «компетенція», компетентність»	завдання на визначення понять; методика «Незакінчені речення»; картка «Складники професійної компетентності соціального працівника»
	обізнаність з поняттями «мовленнєва компетенція», «комунікативна компетенція», «комунікативно-мовленнєва компетентність»	завдання на визначення понять; «закритий тест» в авторській розробці
	обізнаність з поняттями «комунікативно-мовленнєвий супровід» (далі – КМС)	питальник (в авторській розробці); завдання на визначення функцій здійснення КМС;

Продовження табл. 1

1	2	3
Знавство-мовленнєвий критерій	професійної діяльності соціального працівника	здійснення КМС за поданою схемою до розроблених проблемних ситуацій; питальник «Вивчення мотивації здійснення КМС (в авторській розробці); виявлення потреби у здійсненні КМС
Комунікативно-дієвий критерій	уміння організувати ініціативно-діалогове спілкування з клієнтом	складання діалогу до поданих ситуацій;
	уміння доречно використовувати вербальні і невербальні засоби виразності мовлення та формули мовленнєвого етикету	завдання на: виявлення обізнаності студентів із формулами мовленнєвого етикету під час спілкування; вміння описувати психологічні стани та емоції; картки з завданнями
	уміння конструктивно розв'язувати конфліктні ситуації, прогнозувати поведінку партнера	тестові завдання; методика Д. Джонсона і Ф. Джонсона «Діагностика стратегій розв'язання конфліктних ситуацій»; тест «Вибір стратегій у конфліктних ситуаціях» за К. Томасом; розгляд проблемних ситуацій та їх аналіз до запропонованих питань; тест: «Оцінка готовності до переговорів і розв'язання конфліктів»; питальник «Оцінка конфліктності особистості»; визначення причини непорозуміння у спілкуванні до поданих ситуацій
Оцінно-рефлексійний критерій	уміння здійснювати самоаналіз своїх комунікативно-мовленнєвих дій у спілкуванні з партнером	питальник Форвергера на контактність; методика «КОС-1»; аналіз рівня розвитку комунікативних умінь; питальник «Оцінка комунікабельності» (в авторській розробці)
	уміння ефективної мовленнєвої самопрезентації «Я – соціальний працівник (самооцінка)	завдання на виявлення професійних переваг; вміння презентувати себе; визначати рівень розвитку комунікативних умінь
	уміння адекватно оцінювати комунікативно-мовленнєву діяльність майбутніх соціальних працівників (взаємооцінка)	визначення комунікативно-мовленнєвих дії способом ранжування; презентація: «Моя майбутня професія – допомога людям»

Окреслені показники за кожним критерієм слугували підставою визначення рівнів сформованості комунікативно-мовленнєвої компетентності: високий рівень комунікативно-мовленнєвої компетентності; достатній рівень комунікативно-мовленнєвої компетентності; задовільний рівень комунікативно-мовленнєвої компетентності; низький рівень комунікативно-мовленнєвої компетентності. Схарактеризуємо якісну характеристику кожного з них.

Високий рівень сформованості комунікативно-мовленнєвої компетентності майбутніх соціальних працівників. Студенти цього рівня усвідомлюють цілі, завдання, цінності комунікативно-мовленнєвої компетентності в майбутній професійній діяльності, володіють професійною термінологією, розкривають зміст основних комунікативних понять, обізнані з етикетом вербальної та невербальної комунікації й адекватно використовують ці знання на практиці, вміють долати комунікативні бар'єри. Майбутні фахівці цього рівня грамотно і доступно для співрозмовника висловлюють свої думки, володіють нормами сучасної української літературної мови, здатні адекватно сприймати й розуміти партнерів по спілкуванню, розуміють невербальну комунікацію і можуть на практиці грамотно застосовувати її елементи; вони адекватно аналізують й оцінюють власну діяльність і діяльність інших учасників комунікативного процесу, доброзичливі і толерантні у взаємовідносинах, вміють встановлювати оптимальну комунікативну взаємодію зі співрозмовниками, демонструють упевненість у спілкуванні, оскільки володіють різними прийомами комунікативної взаємодії, здатні контролювати свій емоційний стан, виявляють емпатію. У разі виникнення конфліктних ситуацій схильні до співробітництва чи знаходження компромісу в їх вирішенні. У них наявні вміння взаємоконтролю та самоконтролю, характеризуються адекватною самооцінкою. Мають стійку потребу в професійному зростанні. Індивідуальний стиль спілкування позитивно-активний, відкритий, творчий. У різних комунікативних ситуаціях є носіями високої комунікативної культури, зразкової комунікативної поведінки.

Достатній рівень сформованості комунікативно-мовленнєвої компетентності майбутніх соціальних працівників.

Студенти цього рівня усвідомлюють цілі, завдання, цінності комунікативно-мовленнєвої компетентності в майбутній професійній діяльності, водночас недостатньо точно володіють професійною термінологією, розкривають зміст основних комунікативних понять. Вони обізнані з етикетом вербальної та невербальної комунікації, проте, не завжди слушно використовують ці знання на практиці, вміють долати комунікативні бар'єри. Студенти грамотно і доступно для співрозмовника

висловлюють свої думки, достатньо добре володіють нормами сучасної української літературної мови, адекватно сприймають й розуміють партнерів по спілкуванню, розуміють невербальну комунікацію і частково на практиці застосовують її елементи; добре аналізують й оцінюють власну діяльність, проте, відчують певні труднощі при аналізі діяльності інших учасників комунікативного процесу; доброзичливі і толерантні у взаємовідносинах. Студенти цього рівня добре налагоджують комунікативну взаємодію зі співрозмовниками, проте, не завжди демонструють упевненість у спілкуванні, оскільки недостатньо добре володіють прийомами комунікативної взаємодії. Вони здатні контролювати свій емоційний стан, виявляють емпатію. У разі виникнення конфліктних ситуацій з певними труднощами знаходять шляхи їх вирішення. У них наявні вміння взаємоконтролю та самоконтролю, характеризуються адекватною самооцінкою. Мають потребу в професійному зростанні. Індивідуальний стиль спілкування позитивно-активний, відкритий, творчий.

Задовільний рівень сформованості комунікативно-мовленнєвої компетентності майбутніх соціальних працівників.

Студенти цього рівня загалом усвідомлюють цілі, завдання, цінності комунікативно-мовленнєвої компетентності в майбутній професійній діяльності. Частково правильно, але неточно визначають комунікативні поняття і володіють професійною термінологією; виявляють незначний інтерес до оволодіння комунікативно-мовленнєвою компетенцією. Вони обізнані з етикетом вербальної та невербальної комунікації, проте, не завжди слушно використовують ці знання на практиці. У процесі спілкування почуваються скуто, хоча загалом здатні налагодити комунікативну взаємодію відповідно до поставленого викладачем завдання.

Майбутні фахівці цього рівня не завжди дотримуються норм сучасної української літературної мови. Вони обізнані із засобами невербальної комунікації, проте на практиці здебільшого невдало їх застосовують, що викликає непорозуміння з партнерами по спілкуванню, необ'єктивно аналізують власну і діяльність інших людей, припускаються помилок в її оцінці. Студенти загалом уміють налагоджувати доброзичливі й толерантні стосунки з партнерами по спілкуванню, виявляють до них емпатію, натомість не завжди впевнені у спілкуванні, оскільки недостатньо володіють різними прийомами комунікативної взаємодії, подекуди не вміють контролювати свій емоційний стан. Зазвичай намагаються уникати конфліктних ситуацій або пристосовуються до думки інших. Потреба в професійному зростанні є низькою. Індивідуальний стиль спілкування пасивний, відкритий.

Низький рівень сформованості комунікативно-мовленнєвої компетентності майбутніх соціальних працівників.

У студентів цього рівня відсутній інтерес до формування комунікативно-мовленнєвої компетентності в майбутній професійній діяльності. Вони не усвідомлюють цілі і завдання комунікативно-мовленнєвої діяльності, відчують значні труднощі в характеристиці ключових комунікативних понять. Вони мають фрагментарні знання щодо специфіки професійного спілкування; не володіють професійною термінологією, не обізнані з етикетом віртуальної комунікації, мають значну кількість комунікативних бар'єрів і не вміють їх долати. Майбутні фахівці цього рівня не володіють нормами сучасної української літературної мови, припускаються помилок у висловленні думок, не розуміють і неадекватно застосовують на практиці елементи невербальної комунікації, не вміють аналізувати власну діяльність і діяльність інших. Самооцінка та взаємооцінка необ'єктивні. У спілкуванні не виявляють емпатії і не контролюють свій емоційний стан, тому стосунки зі співрозмовниками мають негативний характер. У разі виникнення конфліктних ситуацій тяжіють до суперництва. Індивідуальний стиль спілкування закритий, конфліктний.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, окреслені у роботі показники, критерії та рівні дозволять комплексно оцінити сформованість комунікативно-мовленнєвої компетентності майбутніх соціальних працівників у закладах вищої освіти що є перспективою подальших наукових досліджень.

Література

1. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ, Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
2. Исаев И. Ф. Школа как педагогическая система : основы управления : учеб. пособие. Белгород, 1997. 144 с.
3. Иванова С. В. Критерії та показники розвитку професійної компетентності вчителів біології в закладах післядипломної педагогічної освіти. *Вісн. Житомир. держ. у-ту*. 2010. Вип. 52. Пед. науки. С. 152 – 156.
4. Коджаспирова Г. М., Коджаспиров А. Ю. Словарь по педагогике. Москва : ИКЦ «МарТ»; Ростов н/Д : МарТ, 2005. 448 с.
5. Новый тлумачний словник української мови / уклад. В. Яременко, О. Сліпушко. Київ : Аконт, 1998. 351 с.
6. Новиков А. М., Новиков Д. А. Методология научного исследования. Москва : Либроком, 2010. 280 с.
7. Словарь русского языка: Около 57 000 слов / под. ред. чл.-корр. АН СССР Н. Ю. Шведовой. Москва. Рус. яз., 1986.

8. Словник української мови : в 11 тт. / за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, (1970–1980). URL : <http://sum.in.ua/p/7/10/1> (дата звернення : 10.11. 2018).
9. Соціологічна енциклопедія / уклад. В. Г. Городяненко. Київ : Академвидав, 2008. 456 с.
10. Український радянський енциклопедичний словник : у 3-х т. / за ред А. В. Кудрицький та ін. [2-ге вид.]. Київ. Голов. ред. УРЕ, 1987. Т. 2. 736 с.
11. Універсальний словник-енциклопедія / за заг. ред. М. В. Поповича. [4- те вид., виправл., доп.]. Київ : ТЕКА, 2006. 1551 с.

References

1. Busel, V. T. (2005). *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Great explanatory dictionary of modern Ukrainian language]*. Kyiv, Irpin: Perun (ukr).
2. Isaev, I. F. (1997). *Shkola kak pedagogicheskaja sistema: osnovy upravlenija [School as a pedagogical system: basics of management]*. Belgorod (rus).
3. Ivanova, S. V. (2010). Kryteriji ta pokaznyky rozvytku profesijnoji kompetentnosti vchyteliv biologhiji v zakladakh pisljadyplojnoji pedagoghichnoji osvity [Criteria and indicators of development of professional competence in biology teachers in institutions of postgraduate pedagogical education]. *Visn. Zhytomyr'sjk. derzh. u-tu*, # 52, Ped. nauky, 152–156 (ukr).
4. Kodzhaspirova, G. M., & Kodzhaspirov, A. Ju. (2005). *Slovar' po pedagogike [Pedagogical Dictionary]*. Moscow (rus).
5. Jaremenko, V., Slipushko, O. (1998). *Novyj tlumachnyj slovnyk ukrajinsjkoji movy [New Explanatory Dictionary of the Ukrainian Language]*. Kyiv (ukr).
6. Novikov, A. M., & Novikov, D. A. (2010). *Metodologija nauchnogo issledovanija [Research Methodology]*. Moscow (rus).
7. Shvedova, N. Ju. (1986). *Slovar' russkogo jazika : Okolo 57 000 slov. [Russian Dictionary: About 57,000 words]*. Moscow (rus).
8. Bilodid, I (1970-1980). *Slovnyk ukrajinsjkoji movy. Akademichnyj tlumachnyj slovnyk [Ukrainian language dictionary. Academic Explanatory Dictionary]*. Retrieved from <http://sum.in.ua/p/7/10/1> (date of appeal:10.11.2018) (ukr).
9. Ghorodjanenko, V. (2008). *Sociologhichna encyklopedija [Sociological encyclopedia]*. Kyiv (ukr).
10. Kudrycjkyj, A. V. (1987). *Ukrajinsjkyj radjansjkyj encyklopedychnyj slovnyk [Ukrainian Soviet Encyclopedic Dictionary]*. U 3-kh t. Vol. 2. P. 736. Kyiv (ukr).
11. Popovych, M. V. (2006). *Universalnyj slovnyk-encyklopedija [Universal Dictionary-Encyclopedia]*. Kyiv (ukr).

ХАРАКТЕРИСТИКА УРОВНЕЙ СФОРМИРОВАННОСТИ КОММУНИКАТИВНО-РЕЧЕВОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ СОЦИАЛЬНЫХ РАБОТНИКОВ

Л. И. Березовская

В статье проведен анализ научных подходов к разработке критериев и показателей сформированности коммуникативно-речевой компетенции. Определены критерии, показатели и уровни сформированности коммуникативно-речевой компетенции будущих социальных работников в учреждениях высшего образования.

Под сформированностью коммуникативно-речевой компетенции будущего социального работника понимаем комплексное понятие, включающее: личностный компонент, то есть зрелость личностных качеств прежде всего таких, как профессиональные ценности и мотивы, эмпатия, толерантность, гуманность; профессиональный компонент, который включает усвоение будущим социальным работником всего комплекса специальных знаний, умений, профессиональных действий (работа с понятийно-терминологическим аппаратом коммуникативно-речевой компетенции, умение анализировать коммуникативную ситуацию, конструировать и анализировать ее, осуществлять рефлексию и самооценку коммуникативно-речевой деятельности), сформирован индивидуальный стиль общения, а также активность личности, что обеспечивает реализацию накопленного опыта в коммуникативно-речевой деятельности и дальнейшее профессиональное самосовершенствование.

Основными критериями определены: учебно-речевой, коммуникативно-действенный и оценочно-рефлексивный. К указанным критериям установлены соответствующие показатели, которые их характеризуют; раскрыты уровни сформированности – высокий, достаточный, удовлетворительный, низкий; методы и средства диагностики. Обозначенные в работе показатели, критерии и уровни позволяют комплексно оценить сформированность коммуникативно-речевой компетенции будущих социальных работников в учреждениях высшего образования, что является перспективой дальнейших научных исследований.

Ключевые слова: коммуникативно-речевая компетенция, показатель, критерий, уровень сформированности, будущие социальные работники.

CHARACTERISTICS OF THE LEVELS OF FORMATION OF COMMUNICATIVE AND LINGUISTIC COMPETENCE IN FUTURE SOCIAL WORKERS

L. I. Berezojska

The article deals with analysis of scientific approaches to development of criteria and indicators of the formation of communicative-speaking competence. The criteria, indicators and levels of formation of communicative-speech competence of future social workers in higher education institutions are determined.

Under the formation of communicative-speaking competence in the future social worker, we understand the complex concept. It includes the personal component, that is, the maturity of personal qualities such as professional values and motives, empathy, tolerance, humanity. In addition, it includes the professional component that consists of the future worker's acquisition of the whole set of special knowledge, skills, professional activities (awareness of the conceptual, and terminological apparatus of communicative and speech competence, the ability to analyze the communicative situation, construct and analyze it, carry out reflection and self-assessment of communicative-speech activity). The individual style of communication is formed, as well as personality activity, providing realization of acquired experience in communicative-speech activity and further professional improvement.

Knowledge-speech, communicative-effective and evaluative-reflective criteria are determined as the main. According to the indicated criteria, the relevant indicators that characterize them are established; the levels of formation are revealed: high, sufficient, satisfactory, low, methods and means of diagnostics. The indicators, criteria and levels outlined in the work allow making comprehensively assess of formation of communicative-speaking competence of future social workers in higher education institutions, which is the prospect of further scientific research.

Key words: *Communicative-speaking competence, indicator, criterion, level of formation, future social workers.*

Березовська Людмила Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ, Україна). E-mail: lydunya@gmail.com

Liudmyla Berezovska – PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Faculty of Social Pedagogy and Social Work, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ivano-Frankivsk, Ukraine). E-mail: lydunya@gmail.com